

CLASS – VIII - SANSKRIT

प्र० 1. एक पदेन उत्तरत—

(1 × 10 = 10)

(1) माता शिशून् किं पाययति?

(क) दुग्धम्

(ख) रसम्

(ग) जलम्

(घ) चायम्

(2) पिता कस्मात् उच्चतरः भवित?

(क) वृक्षात्

(ख) खात्

(ग) धूमेः

(घ) स्वर्गात्

(3) राजगुरुः कति स्वर्णमुद्राः गृहीत्वा स्वशिखाम् अयच्छत्?

(क) शतम्

(ख) सहस्रम्

(ग) पञ्चदश

(घ) पञ्च

(4) सदाचारेण किं शोभते?

(क) रात्रिः

(ख) सृष्टिः

(ग) वाणी

(घ) जीवनम्

(5) केन समम् सुखं न भवति?

(क) विद्यासमम्

(ख) सत्यसमम्

(ग) रागसमम्

(घ) त्यागसमम्

(6) सौर्यमंडलस्य कः ग्रहः सर्वान् आकर्षयति?

(क) सूर्यः

(ख) पृथिवी

(ग) चन्द्रः

(घ) शनिः

(कु०प०उ०)

- (7) पाथिकः कुतः आगतः आसीत्?
 (क) वनात् (ख) पर्वतात् (ग) वाराणसीनगर्याः
- (8) यथा भूमिः तथा किम्?
 (क) बीजम् (ख) तोयम् (ग) राजा
- (9) जनः किं ब्रूयात्?
 (क) अप्रियम् (ख) सत्यम् (ग) असत्यम्
- (10) स्वास्थ्याय विचाराः कीदृशाः भवेयुः?
 (क) शोभनाः (ख) सुन्दराः
 (ग) शुद्धाः (घ) उच्चाः

(1/4 × 36 = 9)

प्र० 2. निर्देशानुसार शब्द रूप लिखिए—

- (क) शशिन् शब्द सप्तमी एवं षष्ठी विभक्ति सभी वचनों में।
 (ख) राजन् शब्द पंचमी एवं चतुर्थी विभक्ति सभी वचनों में।
 (ग) मातृ शब्द तृतीया एवं द्वितीय विभक्ति सभी वचनों में।
 (घ) पितृ शब्द प्रथमा एवं संबोधन सभी वचनों में।
 (ङ) अस्मद् शब्द सप्तमी एवं षष्ठी विभक्ति सभी वचनों में।
 (च) युष्मद् शब्द पंचमी एवं चतुर्थी विभक्ति सभी वचनों में।

(1/2 × 18 = 9)

प्र० 3. निर्देशानुसार धातु रूप लिखिए—

- (क) पाठय् धातु लट् लकार प्रथम पुरुष तीनों वचनों में।
 (ख) ~~अस्~~ धातु लट् लकार मध्यम पुरुष तीनों वचनों में।
 (ग) पा धातु लोट् लकार उत्तम पुरुष तीनों वचनों में।
 (घ) ज्ञा धातु लङ् लकार प्रथम पुरुष तीनों वचनों में।
 (ङ) पठ् धातु विधिलिङ् लकार मध्य पुरुष तीनों वचनों में।
 (च) गम् धातु लट् लकार उत्तम पुरुष तीनों वचनों में।

(1/2 × 8 = 4)

प्र० 4. निम्नलिखित अंकों के लिए संस्कृत के संख्यावाची शब्द लिखिए—

51, 59, 60, 69, 70, 71, 79, 80

प्र० 5. निम्नलिखित में से उचित अव्यय पद चुनकर रिक्त स्थान-पूर्ति कीजिए—

(1 × 5 = 5)

[बहिः, यथा----तथा, सम्यक्, अतः, प्राक्]

- (1) वर्षा भवति.....अहं इदानीम् न गच्छामि।
 (2)राजा.....प्रजाः।
 (3)मा गच्छ, अत्रैव पठ।

[2]/संस्कृत-VIII-SS

(4) गुरुः.....कथयति।

(5) भोजनात्.....हस्तौ प्रक्षालय।

प्र० 6. निम्नलिखित नाट्यांश पढ़कर प्रश्नों के उत्तर लिखिए—

(6)

(राज्यस्य प्रमुखः व्यापारी आसने स्थितः अस्ति। तेनालीराम नापितेन सह प्रविशति)

तेनालीराम—महाभाग! भवान् तु अस्माकं राज्यस्य प्रमुख व्यापारी अस्ति।

व्यापारी—(अञ्जलि बद्ध्वा) प्रणमामि। अहं तु एकः साधारण जनः।

तेनालीराम—महाराजः आज्ञापयति यत् भवान् स्वाशिरसि स्थितां शिखां यच्छतु।

व्यापारी—का वार्ता तु एतस्याः शिखायाः। अस्माकं सर्वस्वं तु राज्ञः एव अस्ति। एतत् जीवनम् अपि राज्ञे एव अस्ति। यथा महाराजः आज्ञापयति तथैव करोतु।

I. एक पदेन उत्तरत—

(2)

(क) तेनालीरामः केन सह प्रविशति?

(क) व्यापारिणा

(ख) राज्ञा

(ग) नापितेन

(घ) गुरुणा

(ख) कः आत्मनम् एकं साधारणं जनं कथयति?

(क) नापितः

(ख) तेनालीरामः

(ग) व्यापारी

(घ) राजगुरुः

II. पूर्ण-वाक्येन उत्तरत—

(2)

(क) कः स्वाशिरसि स्थिता शिखां राज्ञे यच्छतु?

(ख) व्यापारिणः जीवनम् अपि कस्मै अस्ति?

III. भाषिक कार्यम्—

(2)

(क) 'व्यापारी' पदस्य किं विशेषणपदम् अत्र अस्ति?

(ख) 'यच्छतु' क्रियापदस्य कर्तृपदं किम्?

प्र० 7. निम्नलिखित श्लोक पढ़कर उत्तर लिखिए—

(4)

दिवा पश्यति नोलूकः काकः नक्तं न पश्यति।

विद्याहीनः मूढः तु दिवा नक्तं न पश्यति॥

I. एक पदेन उत्तरत—

(2)

(क) उलूकः कदा न पश्यति? (दिवा/नक्तम्/मूढः)

(ख) काकः कदा न पश्यति? (दिवा/नक्तम्/मूढः)

II. पूर्ण-वाक्येन उत्तरत्—

(2)

- (क) कः नक्तं न पश्यति?
(ख) विद्याहीनः कदा न पश्यति?

प्र० 8. पूर्णवाक्येन उत्तरत्—

(2 × 5 = 10)

- (क) प्रतिदिन कस्य अभ्यासः आवश्यक अस्ति?
(ख) मातृभूमिः अस्मभ्यम् किं किं करोति?
(ग) नृपं क्रुद्धं दृष्ट्वा व्यापारी किम् अकरोत्?
(घ) चन्द्रयानेन केषाम् उत्साहवर्धनम् अभवत्?
(ङ) मुक्तः किं कुर्यात्?

प्र० 9. विशेषण पदों के साथ उचित विशेष्य पद मिलाए—

(½ × 6 = 3)

विशेषण पदानि	विशेष्य पदानि
(1) सर्वाभ्यः	पिता
(2) गुरुतरा	सङ्कल्पः
(3) एकाम्	आपत्तिभ्यः
(4) उच्चतरः	चटका
(5) एषः	माता
(6) एषा	सूक्तिम्

प्र० 10. रेखांकित क्रियापदों के कर्तापद लिखिए—

(1 × 1 = 4)

- (1) यद् आज्ञापयति महाराजः।
(2) नापितः शिखां कृन्तति।
(3) तेनालीरामः नापितेन सह प्रविशति।
(4) धनिकः मुद्राः विन्दति।

प्र० 11. रेखांकित पदों के आधार पर प्रश्न-निर्माण कीजिए—

(4)

(1) वाणी <u>सत्येन</u> शोभते।	(कस्मै/के/केन/कस्मात्)
(2) रागसमं <u>दुखं</u> नास्ति।	(कः/का/किम्/कम्।)
(3) <u>काकः</u> नक्तम् न पश्यति।	(का/कः/किम्/का)
(4) मधुर-वचनेन <u>सर्वे</u> तुष्यन्ति।	(के/केन/कस्मिन्/केषु)

प्र० 12. श्लोकों का मिलान कीजिए—

(4)

(1) यस्यनास्ति स्वयं प्रज्ञा	वृथा तृप्तेषु भोजनम्।
(2) सम्पत्तौ च विपत्तौ च	सर्वे तुष्यन्ति मानवाः।

- (3) प्रियवाक्यप्रदानेन महतामेक रूपता।
 (4) वृथा वृष्टिः समुद्रेषु शास्त्रं तस्य करोति किम।

प्र० 13. उचित पदों से रिक्तस्थान पूर्ति कीजिए—

(4)

- (1) सुन्दरं पुष्पं.....आकर्षयति। (सर्वेभ्यः/सर्वैः/सर्वान्)
 (2)रहितं चन्द्रयानम् प्रेषितम् (मानवानाम्/मानवेभ्यः/मानवैः)
 (3)सहिताः छात्राः सफलाः भवन्ति। (परिश्रमात्/परिश्रमेण/परिश्रमेभ्यः)
 (4) एतानि पुस्तकानि.....यच्छ। (माम्/मम/मह्यम्/मयि)

प्र० 14. केवलं लङ्लकारस्य क्रियापदैः रिक्तस्थानानि पूरयत—

(4)

- (1) पृथिव्याः रहस्यानि उद्घाटितानि.....। (भविष्यन्ति/भवन्तु/अभवन्)
 (2) किं त्वम् चन्द्रस्य विषये.....। (जानासि/जानीयाः/अजानाः)
 (3) वयं अंतरिक्षयानस्य निर्माणम्.....। (अकुर्म/करिष्यामः/कुर्मः/कुर्याम)
 (4) वैज्ञानिकाः चन्द्रयानम्.....। (रचयिष्यन्ति/अरचयन्/रचयन्ति)

प्र० 15. रेखांकित क्रिया पदों को विधिलिङ् लकार में परिवर्तित कीजिए—

(1 × 4 = 4)

- (1) यूयं प्रातः उद्याने भ्रमत।
 (2) सा प्रतिदिनम् भ्रमणाय गच्छतु।
 (3) वयं वृथा न हसाम।
 (4) ते स्वकार्यं कुर्वन्तु।

प्र० 16. विपरीतार्थक पद लिखिए—

(1 × 4 = 4)

- (1) दुर्जनः
 (2) अनृतम्
 (3) अधमाः
 (4) दुःखम्

प्र० 17. उचित पदों से रिक्त स्थान पूर्ति कीजिए—

(½ × 4 = 2)

[रचयिता, दातारम्, स्रष्टुः, हे गन्तारः]

- (1)! भवन्तः कुत्र गच्छन्ति?
 (2) एतस्य चित्रस्य.....कः अस्ति?
 (3)विना अन्यः कः दानं दास्यति?
 (4) अयं संसारः.....रचना अस्ति।